

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
На тему «ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА»

Виконав студент 4 курсу, групи ОПЗ-61с
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Одінцової Катерини Віталіївни
Керівник: д.е.н., доцент Винниченко Н.В.

Суми -2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ	10
1.1 Економічна сутність та класифікація запасів, методи їх обліку та оцінки	10
1.2 Документування господарських операцій з руху запасів	14
1.3 Теоретичні засади організації внутрішнього контролю запасів на підприємстві	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ЖИТЛО-СЕРВІС-ІНВЕСТ»	19
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства	19
2.2 Організація синтетичного та аналітичного обліку запасів на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»	23
2.3 Організація і методика внутрішнього контролю на підприємстві	25
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	27
3.1 Напрями підвищення ефективності використання запасів підприємства та організації їх обліку	27
3.2 Шляхи вдосконалення організації внутрішнього контролю за операціями з запасами на підприємстві	29
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Підприємницька діяльність обумовлена багатьма факторами, одним з них є кількість запасів. Для вірної та ефективної системи управління потрібно чітко розглядати термін «запаси», а також класифікації за специфікою виробництва. На сьогоднішній день сутність та класифікація запасів має суперечливі питання, які впливають на облік та ефективність управління підприємством. Дана проблема являє собою різні трактування поняття та різні підходи до класифікації.

Контроль за надходженням матеріальних цінностей та їх використанням і реалізацією є основним завданням аналітичної роботи підприємства, яка забезпечує точність та об'єктивність основного показника діяльності підприємства – фінансових результатів господарсько-фінансової діяльності.

Запаси є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства, займають особливе місце у складі майна та мають домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при уточненні інформації про його фінансовий стан.

Питанням сутності запасів за різними підходами до їх використання займалися такі вчені як: Андрос С. В., Безруких П. С., Бондар І. Ю., Бутинець Ф. Ф., Гливенко В. В., Іваниєнко В. В., Ковальов В. В., Лень В. С., Покропивний С. Ф., Пушкар М. С., Сопко В. В., Чаюн І. Ю., Швець І. Б., Велш Г. А., Шорт Д. Г.

Аналіз підсумків досліджень вітчизняних і зарубіжних учених свідчить, що питання обліку, контролю та ефективності використання запасів розкрито не доцільно.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, методичних та практичних основ організації обліку та контролю запасів, а також розробка шляхів їх удосконалення.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи відповідно до поставленої мети є:

- проаналізувати підходи до визначення економічної сутності запасів як об'єкту обліку та контролю;
- упорядкувати характеристики класифікації запасів, а також розглянути порядок їх визнання та оцінки;
- проаналізувати фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- охарактеризувати особливості документального оформлення і обліку виробничих запасів у ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»;
- сформулювати облік виробничих запасів у системі автоматизованої обробки інформації у ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»;
- розглянути сутність та завдання та контролю запасів;
- висунути шляхи вдосконалення організації обліку та контролю системи контролю операцій з запасами досліджуваного підприємства;

Об'єктом дослідження є процес організації та методики обліку і контролю запасів на ТОВ «Житло -Сервіс-Інвест».

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації обліку і контролю запасів підприємства.

Методи дослідження. Теоретичні основи дослідження ґрунтувались на наукових методах пізнання. При проведенні аналізу розвитку підприємства використовувались такі методи: збір, обробка інформації для проведення дослідження, осмислення ситуації та пошуку першопричин її виникнення; аналіз, обґрунтування змісту та форм облікових регістрів, їх відповідність вимогам стандартів, висловлювання пропозицій щодо удосконалення обліку запасів.

Інформаційною базою дослідження є різноманітні наукові публікації та видання вітчизняних і закордонних вчених, збірники наукових праць, статті у наукових виданнях, законодавчі та нормативні акти Також була використана фінансова звітність за 2017 - 2019 роки Товариства з обмеженою відповідальністю «Житло-Сервіс-Інвест».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ

1.1 Економічна сутність та класифікація запасів, методи їх обліку та оцінки

Запаси є однією з найважливіших складових активів кожного підприємства. Вони здійснюють важливий вплив на фінансові результати як господарської діяльності підприємства так і показники народного господарства в цілому, адже містяться у складі витрат кожного підприємства у майже всіх галузях виробництва та різних сферах діяльності. Їх використання здійснюється з дотриманням принципів постійності, безперервності та ритмічності, та створюють передумови для забезпечення економічної безпеки. Тому, зробимо висновок, що ефективне застосування підприємствами запасів є одним з чинників забезпечення розвитку економіки, а це у свою чергу сприяє збільшенню обсягів виробництва та нарощування прибутку підприємств.

Не можна уявити діяльність підприємства без задіяння запасів, вони потрібні виконання робіт, послуг, адміністративних та збутових цілей.

Поняття «запаси» з'явилося у вітчизняній літературі на початку 90-х років ХХ ст. після введення в дію Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [39] та затвердження національних стандартів.

Гідно П(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які утримуються на виробництві з метою подальшого продажу продукту виробництва; знаходяться для подальшого продажу на підприємстві, за умов звичайної господарської діяльності; використовуються під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг для споживання, а також управління підприємством[33].

Визнання запасів активами відбувається тільки у разі, коли є ймовірність, що відбудеться отримання економічних вигід, пов'язаних з їх використанням, та має місце можливість достовірного визначення.

За звичай на більшості підприємств існує досить широкий перелік активів, що відносяться до складу запасів, як з метою споживання, так і зміни своєї форми, що є досить важливим при організації обліку запасів та при їх класифікації, яка використовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень а також направлена на ефективне їх використання у господарській діяльності.

Досить вдалою є класифікація запасів відповідно до Плану рахунків, який вже враховує економічне значення запасів при їх класифікації (рис 1.)

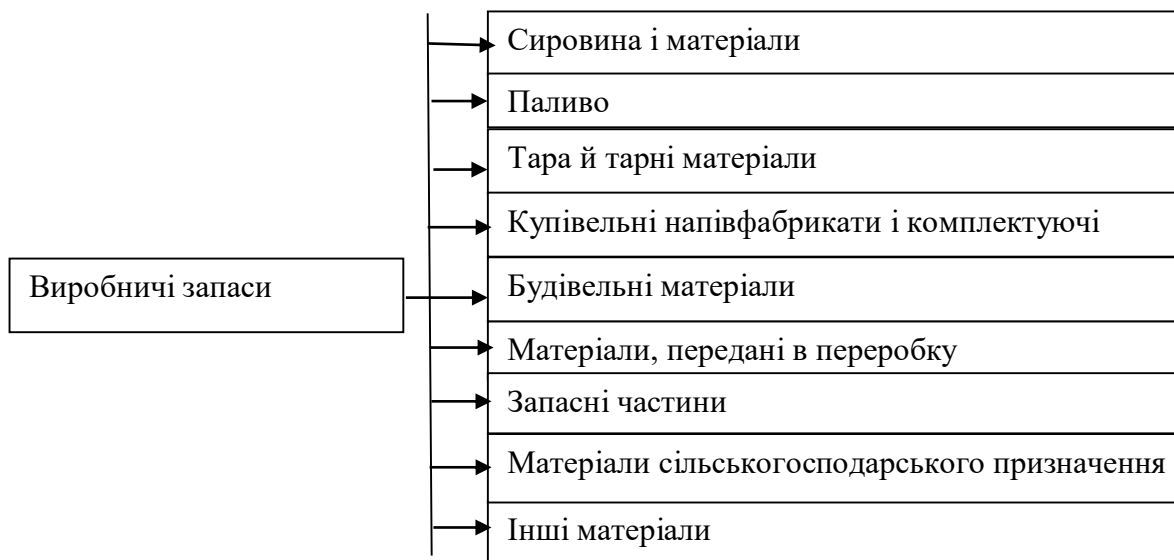

Рис 1.1 – Структура запасів за Планом рахунків [18]

Така узагальнена класифікація запасів поєднує у собі найважливіші ознаки використання запасів та управління ними .

Існують і інші підходи за різними ознаками до класифікації запасів. Зокрема за причинами утворення та за призначенням їх поділяють: постійні – ті, що забезпечують постійний процес виробництва та сезонні, що з'являється при сезонному виробництві або при сезонному транспортуванні.

За місцем знаходження запасів їх класифікують на складські – вони знаходяться на складах підприємства; у виробництві, що знаходяться в процесі обробки; та в дорозі це ті, які відвантажені споживачу, але він ще не отримав їх.

За рівнем наявності на підприємстві вчені розрізняють нормативні та понаднормові запаси. Нормативні – запаси, які відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперервної роботи підприємства. Понаднормові – ті, що перевищують їх нормативну кількість.

Виходячи з наявності на початок і кінець звітної періоду їх поділяють на початкові та кінцеві. Початкові – це, як правило, величина запасів, що знаходяться на підприємстві на початок звітної періоду, а кінцеві – ті, що залишаються на кінець звітної періоду.

Відносно балансу виділяють запаси як балансові та позабалансові. Балансові – це ті запаси, які належать підприємству і показуються ним в балансі. Позабалансові – в свою чергу не належать підприємству, а отже знаходяться з певних причин у нього в наявності.

За ступенем ліквідності класифікують запаси на ліквідні та неліквідні. Ліквідні – запаси, які за короткий термін перетворюються на грошові кошти. Неліквідні - запаси, які не перетворюються на грошові у короткий термін.

За походженням розглядають первинні і вторинні запаси. Первинні – запаси, які надходили і не підлягали обробці на підприємстві. Вторинні - матеріали, які після первинного використання вживаються вдруге.

За обсягом їх наявності поділяють запаси на вільні та обмежені. Вільні як правило знаходяться з надлишком, а обмежені в своїй кількості є недостатніми або в обмеженій кількості.

За сферою використання виділяють запаси у виробничій та не виробничій сфері. У виробничій сфері - запаси, що знаходяться у сфері виробництва. У невиробничій сфері – запаси, що не використовуються у виробництві.

На мій погляд дана класифікація виконує досить важливу роль і сприяє виконанню багатьох завдань:

- Створення умов для забезпечення достовірного і своєчасного оформлення руху запасів в бухгалтерському обліку.
- Створення умов для забезпечення відповідності фактичної наявності складських запасів нормативам.
- Контроль повноти і своєчасності оприбуткуванням запасів в обліку та їх наявності у місцях зберігання.
- Створення умов для достовірності оцінки запасів.
- Забезпечення відображення оприбуткування запасів та їх вибуття в бухгалтерському обліку[20].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що запаси – є чи не найважливіший елемент діяльності підприємства. Передумовою їх ефективного управління на підприємстві є забезпечення їх точної класифікації, з урахуванням специфіки діяльності підприємства. Розуміння сутності запасів та правильна класифікація сприяє значному впливу правильності подальшого обліку їх на підприємстві.

Оцінки запасів установи при надходженні та вибутті встановлена відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», але при цьому підприємство може самостійно обрати метод оцінки при вибутті цих об'єктів. Сутність методики оцінки запасів при надходженні представлено в табл. А.1 Додатку А [33].

Виходячи з даної таблиці помітно, що підприємство повинно визначити, який краще застосувати метод в практиці, залежно від того, чим займається суб'єкт господарювання, який наслідок намагається одержати в результаті своєї діяльності.

В табл А.2. представимо особливості оцінки при вибутті [33].

Отже, враховуючи альтернативи методів оцінки запасів, можна обрати найоптимальніший з врахуванням особливостей діяльності та не змінювати протягом звітного року.

1.2 Документування господарських операцій з руху запасів

Господарські операції щодо руху запасів відтворюються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безупинного документування. Документування – це спостереження і відображення господарських операцій у бухгалтерських документах. Кожна господарська операція щодо руху запасів фіксується за допомогою документів, заповнених з дотриманням певних вимог.

Від якості оформлення документів залежить повнота й достовірність показників обліку та звітності. Відповідальність за невчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, неправдивість відображених даних, несуть особи, що складають й підписують дані документи.

Документальне оформлення надходження, наявності та витрачання запасів є досить відповідальним процесом, що повинен забезпечити необхідну інформацію для обліку та контролю і управління рухом запасів [35].

Дані, які розкриваються в документах, упорядковуються на рахунках бухгалтерського обліку подвійним записом в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку. Також, крім цього, мають бути чітко визначені строки передачі документів до бухгалтерії для забезпечення вчасного відображення господарських операцій у реєстрах бухгалтерського обліку.

Однак, головний бухгалтер може визначитися з доцільністю документів на підприємстві на свій враховуючи специфіку підприємства.

На ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» значно спрощене документальне оформлення руху виробничих запасів. Відсутність деяких документів свідчить про те, що номенклатура запасів є не настільки великою, щоб їх використовувати.

Отже, на підприємстві доцільним є вивчення інформаційних потреб управлінських підроділів, створювати дані у вигляді звітів і використовувати

їх для виконання робіт, надання послуг. Документи, які надходять до бухгалтерії, перевіряються на правильність формулювання та чинності законодавчих актів.

При організації бухгалтерського обліку виробничих запасів слід керуватись наступними нормативними документами:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3];
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [35];
- План рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [36];
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [18];
- Наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів» [38]
- Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [34].

1.3 Теоретичні засади організації внутрішнього контролю запасів на підприємстві

Проблемою ефективного управлінського процесу є відсутність належної організації внутрішнього контролю на підприємстві.

Визначення «контроль» часто використовується в науковій літературі, але думки науковців відрізняються щодо даного терміну. Тому розглянемо різні тлумачення цього поняття.

На думку М.Д. Корінько «внутрішній контроль – це заходи, визначені керівниками підприємств та здійснюються з метою ефективного виконання

своїх обов'язків працівниками, щодо забезпечення та здійснення господарських операцій» [32].

Є.В. Калюга вказує, що внутрішній контроль який являє собою систему безперервного догляду за ефективністю рухом майна, доцільністю і законністю господарських операцій, збереженням матеріальних цінностей[19].

Т.О. Каменська дає таке тлумачення внутрішнього контролю, як процес, який постійно повинен виконуватися повноважними органами управління і співробітників підприємства за допомогою певних процедур на базі доступної інформації [20].

С.М. Петренко визначає внутрішній контроль, як «комплекс контролюючих дій, створених власником і керівництвом підприємства і спрямованих на досягнення мети підприємства з позиції оцінки діяльності управління щодо його різних рівнів в частині ідентифікації і зниження ризиків ведення бізнесу» [29].

Н.Г. Виговська пояснює, що внутрішній контроль повинен виконуватися міністерствами, державними комітетами, асоціаціями, згідно законодавчих і нормативних актів. Автор показує внутрішній контроль як зовнішній стосовно підприємства[17].

Деякі автори виділяють недоліки внутрішнього контролю:

- неправильне використання службового становища;
- незадовільне виконання службових обов'язків;
- не вірна оцінка операцій із виробництва та реалізації з точки зору

доцільності й вигідності.

Предметом внутрішнього контролю є господарські операції від отримання дозволу на діяльність до отримання прибутку та його розподілу.

Об'єктом внутрішнього контролю є ризик господарських операцій, тобто рух майна на підприємстві, джерел його надходження, створення та розподіл прибутку, зміна власника та перерозподіл власності.

Суб'єкти внутрішнього контролю:

- Соціальні та громадські служби
- Управлінській персонал
- Спеціальні служби підприємства (ревізійні комісії, спостережні ради, служба внутрішнього аудиту, інвентаризаційні комісії)
- Обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером

Основними завданнями контролю є:

- встановлення законності проведених операцій з запасами;
- перевірка нормативів запасів;
- перевірка дотримання правил витрачання запасів;
- оцінка системи внутрішнього контролю за використанням запасів;
- визначення правильності синтетичного і аналітичного обліку запасів;
- оцінка повноти і правильності відображення господарських операцій з запасами в бухгалтерському обліку та у звітності.

Відповідно до чинного Положення та до посадової інструкції кожен структурний підрозділ та кожний працівник виконує певні контрольні функції за родом своєї діяльності.

Отже, наведені визначення вказують на різне бачення вченими системи внутрішнього контролю. Узагальнюючи їх погляди можна визначити мету внутрішнього контролю як сприяння досягненню головних цілей в управлінні підприємством.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ЗАПАСІВ НА ТОВ «ЖИТЛО-СЕРВІС-ІНВЕСТ»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Житло-Сервіс-Інвест», далі Товариство, створено згідно з протоколом про створення товариства.

Учасниками Товариства є Єрмоєнко Христина В'ячеславівна та Беліков Андрій Борисович.

Місцезнаходження Товариства: Сумська область, Зарічний район, місто Суми, вулиця Миргородська, будинок 1.

Наменування товариства:

повне – Товариство з обмеженою відповідальністю «Житло-Сервіс-Інвест», скорочене – ТОВ «ЖИТЛО-СЕРВІС-ІНВЕСТ».

Статутний капітал становить 20 000 грн.

Товариство є юридичною особою з дня його державної реєстрації. Товариство має поточні та інші рахуни в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

Товариство створене для задоволення власних та суспільних та потреб. Товариство є корпоративним підприємством та діє на основі колективної власності, з правом наймати робітників.

Товариство може бути засновником, учасником господарських об'єднань, акціонерних та інших товариств, корпорацій, консорціумів, асоціацій та інших добровільних об'єднань, відповідно до чинного законодавства.

Товариство може створювати на території України, а також за її межами дочірні підприємства, філії та представництва. Філії та представництва Товариства діють на підставі положень про них, затверджених Товариством, а дочірні підприємства – на підставі затверджених Товариством статутів.

Товариство наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді.

Учасником Товариства може бути фізична або юридична особа, крім обмежень встановлених законодавством України. Інземні громадяни, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також міжнародні організації можуть бути учасниками Товариства на рівні з громадянами та юридичними особами України.

Товариство відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним йому майом.

Засновники, учасники Товариства не відповідають за зобов'язаннями Товариства, а Товариство не відповідає за зобов'язаннями його учасників.

Товариство має право самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність і користуватися повним обсягом прав суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, відповідно до чинного законодавства.

Звернення стягнення за частину майна Товариства, пропорційну частці учасника товариства у статутному капіталі, за його особистими боргами допускається лише у разі недостатності у нього іншого майна для задоволення вимог кредиторів.

Для висвітлення методичних аспектів аналізу фінансового стану підприємства нами використовувались дані фінансової звітності ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.1 – Динаміка показників економічного потенціалу ТОВ «Житло-Сервіс-інвест»

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення (+,-) від			
				2017 року		2018 року	
				абс.	відн.(%)	абс.	відн(%)
Ресурси:							

необоротні активи	16,7	15,3	15,2	-1,5	0,9	-0,1	1
оборотні активи:	776,1	909,2	1247,8	471,7	1,6	338,6	1,4
в т.ч. запаси	6,6	4,9	8,8	2,2	1,3	3,9	1,8
дебіторська заборгованість	741,9	809,6	1088,4	278,8	1,5	278,8	1,3
Гроші та їх еквіваленти	23,3	94,7	150,6	127	6,5	55,9	1,6
Власний капітал	514,8	596,0	849,0	334,2	1,6	253	1,4
Поточні зобов'язання	278,0	328,5	414,0	136	1,5	85,5	1,3

Власний капітал в 2019 році мав позитивне значення, це говорить про те, що ситуація підприємства покращилась. В 2019 рік порівняно з 2018 роком власний капітал зріс на 253,0 тис.грн., або на 1,4%, порівняно з 2017 роком відбулось збільшення на 334,2 тис.грн. або на 1,6%.

Також, здійснюється постійне зростання поточних зобов'язань підприємства. У 2019 році в порівнянні з 2018 роком їх вартість збільшилась на 85,5 тис. грн., що становить 1,3%, а якщо порівняти 2019 рік з 2017 роком, то спостерігаємо збільшення на 136,0 тис.грн, а це 1,5%.

За даними показниками необоротні активи в 2019 році склали 15,2 тис. грн. У 2017 році відбувалось збільшення необоротних активів на 1,5 тис. грн. або 0,9%, а у 2018 році на 1%. Запаси підприємства збільшувались, у 2019 році на 1,3% більше, ніж у 2017 і на 1,8% більше, ніж у 2018. Дебіторська заборгованість збільшувалась протягом трьох років.

Отже, підприємство збільшило свої ресурси, а це говорить про стабільне становище і фінансову незалежність.

Аналіз фінансових результатів діяльності дає змогу встановити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів і сформувати оптимальну структуру засобів підприємства.

З метою з'ясування фінансового стану ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» за даними 2017 – 2019 рр. проаналізуємо динаміку показників фінансових результатів. Аналіз тенденції динаміки фінансових результатів (табл. 2.2) .

Таблиця 2.2 – Динаміка показників фінансових результатів ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення (+,-) від			
				2017 року		2018 року	
				абс.	відн.	абс.	відн.
Чистий дохід від реалізації продукції	435,6	1705,4	3594,0	3158,4	8,25	1888,6	2,1
Собівартість реалізованої продукції	319,5	1008,8	2248,7	1929,2	7,04	1239,9	2,2
Інші операційні витрати	131,4	525,9	1040,2	908,6	7,92	514,3	2
Інші витрати	0,3	11,0	6,9	6,6	23	-4,1	0,62
Фінансові результати до оподаткування	-10,5	167,6	212,9	202,9	20,3	45,3	1,27
Чистий прибуток(збиток)	-10,5	167,6	212,9	202,9	20,3	45,3	1,27

З проведених розрахунків видно, що у 2019 році чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 3594,0 тис. грн., що на 3158,4 тис. грн. більше, ніж у 2017 році і на 1888,6 тис. грн. більше, ніж у 2018р. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у 2019 збільшилась на 1929,2 тис. грн. і 1239,9 тис. грн. та склала 2248,7 тис. грн. Крім того підприємство у звітному році мало інші операційні витрати в розмірі 1040,2 тис. грн, що на 908,6 тис. грн. більше, ніж у 2017 році і на 514,3 більше, ніж у попередньому році, інші витрати в розмірі 6,9 тис. грн.,

що на 6,6 тис. грн. менше, ніж у 2017 році та на 4,1 тис. грн. менше, ніж у 2018 році.

Якщо порівняти доходи підприємства з понесеними витратами, то можна зазначити, що у 2019 році доходи перевищували витрати і підприємство мало чистий прибуток в розмірі 212,9 тис. грн., що на 202,3 тис. грн. більше, ніж у 2017 році і на 45,3 тис. грн. більше, ніж у попередньому році.

2.2 Організація синтетичного та аналітичного обліку запасів на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»

На даному підприємстві здійснюється аналітичний та синтетичний облік запасів. Аналітичний облік ведеться з встановленими установовою номенклатурними номерами.

Для аналітичного обліку на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» використовуються такі реєстри:

- оборотна відомість (ф. З – 11) – для виконання перевірки достовірності записів в обліку запасів;
- Головна книга – в неї записуються дані по надходженню запасів на підставі меморіальних ордерів.

На підприємстві використовуються такі документи для оформлення операцій по надходженню і вибуттю запасів:

- 1) Акт про приймання матеріалів – складається у двох примірниках, один залишається на складі, інший віддається в бухгалтерію;
- 2) Прибутковий ордер (ф. М – 4) – при оприбуткуванні запасів, складається в єдиному примірнику на кожний документ, шляхом проставляння штампу підприємства на накладних;
- 3) Накладна вимога на відпуск (ф. М – 14) – при відпуску запасів;
- 4) Акт списання – використовується при списанні запасів;

5) Накладна (вимога) – застосовують при видачі запасів стороннім організаціям.

Типові операції ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» з надходження виробничих запасів подано у табл. 2.2. [13]

Таблиця 2.3 - Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку надходження виробничих запасів на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Перераховано постачальнику передоплату за матеріали	371	311	12000,00
2	Оприбутковано придбані матеріали	201	631	10000,00
3	Відображено витрати на транспортування матеріалів	201	631	800,00
4	Проведено залік заборгованостей в частині придбаних запасів	631	371	12000,00
5	Оплачено вартість транспортних послуг	631	311	960,00

В процесі здійснення підприємством своєї діяльності відбувається вибуття виробничих запасів. Типові проведення з обліку їх вибуття на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2. Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку вибуття виробничих запасів на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»[20]

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дт	Кт	
1	Відпущено матеріал у виробництво	23	201	10000,00
2	Відображено інші витрати виробництва	23	91	20000,00
3	Зменшено суму виробничих витрат на вартість зворотних відходів (оприбутковано запаси)	209	23	1500,00

На ТОВ «Житло-Сервіс-Інвес» бухгалтери оцінюють запаси за обліковими цінами, за якими ведеться аналітичний облік руху та наявності матеріалів у розрізі однорідних груп. Таким чином, підприємство отримує інформація про вартість матеріалів за даними складського обліку та

відомостями бухгалтерії. Такі записи мають збігатися, тому що складський і бухгалтерський облік ведуться за одними даними первинних документів та оцінюються за одними цінами. Якщо за якоюсь групою дані про залишки (сальдо) не співпадають, то бухгалтерія здійснює перевірку та виявляє помилки [27].

Підприємство ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» використовує такий програмний продукт з автоматизації обліку запасів як «ISpro». Ця програма полегшує роботу бухгалтера при створенні зведених документів складанні відомостей, оскільки є автоматизованою.

Отже, оприбуткування і списання виробничих запасів здійснюється на підставі первинних документів, на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» відсутні деякі реєстри обліку. Це пов'язано з тим, що документальне оформлення надходження і вибуття запасів є значно спрощеним.

2.3 Організація і методика внутрішнього контролю на підприємстві

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємства в Україні» з метою забезпечення достовірності звітності про рух запасів підприємства ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» проводить інвентаризацію (один раз на рік).

На даному підприємстві відповідальність за організацію інвентаризації несе головний бухгалтер підприємства. Керівник обирає постійно діючу інвентаризаційну комісію. Саме на цьому підприємстві – це головний бухгалтер та матеріально – відповідальна особа працівник. Кількість інвентаризацій, дату проведення та перелік запасів, що підлягають інвентаризації також визначає керівник. Запаси на підприємстві, яке описується перевіряються за даними складського обліку[11].

На першому етапі комісія опечатує склад, де знаходяться запаси. На період інвентаризації операції з прийому та видачі запасів припиняються.

Потім вони отримують і перевіряють останній звіт з документами про рух запасів. Далі підготавлюють запаси до визначення їх фактичної наявності.

На другому етапі виконують перевірку фактичної наявності запасів, шляхом перерахунку, перемірювання. Після цього складається інвентаризаційний опис у двох примірниках та порівняльну відомість. Підсумки інвентаризаційних описів за кількістю звіряють за даними бухгалтерського обліку. Якщо виявлені помилки, то їх підтверджують підписами всі члени комісії. Коли виявлено залишки або недостачі, матеріально – відповідальна особа дає пояснення на ім'я голови інвентаризаційної комісії[29].

На останньому етапі постійно діюча комісія визначає кінцеві результати інвентаризації й приймають рішення за даними підсумками. Узагальнення результатів та висновки здійснює бухгалтер ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест». Висновок оформлюють протоколом, який затверджує керівник підприємства.

Зроблено такий висновок, що інвентаризація дає змогу встановити причини нестач і надлишків запасів та оцінити причетність до цього матеріально – відповідальної особи.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Напрями підвищення ефективності використання запасів підприємства та організації їх обліку

Забезпеченість запасами є необхідною умовою для здійснення господарської діяльності, а їх раціональне використання є передумовою прибуткового функціонування підприємства.

Ефективне використання запасів і ресурсозбереження є одним з важливих напрямів ведення господарювання. Але без правильної організації обліку та внутрішнього контролю наявності та руху запасів досягти ефективного використання матеріальних цінностей не можливо [40].

Під час організації обліку на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» важливу роль відіграє організація складського обліку. В середині складів запаси розміщуються за типом, розмірами на стелажах та на полицях, що забезпечує можливість якомога швидше приймати, відпускати і перевіряти активи.

Удосконаленню інформаційного забезпечення управління сприяє використання електронного документообігу на підприємстві.

Документи, які передаються до бухгалтерії, потребують буденної обробки та відображення в облікових регістрах. Аби вчасно відобразити і контролювати рух запасів підприємство склало і затвердило графік документообігу та дотримується його.

Важливим для покращення та оперативності обліку є автоматизація введення обліку. Застосування комп'ютерних технологій підвищує продуктивність праці бухгалтерів і покращує організацію обліку на підприємстві. Комп'ютеризація обліку дозволяє контролювати синтетичний та аналітичний облік автоматично [36].

Автоматизоване оброблення даних на ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» з обліку запасів забезпечується використанням програмного продукту 1С-про. Проте такий продукт досить складний у використанні при обліку запасів. Тому виникає необхідність на нашу думку в зміні програмного продукту на досить всім знайомий автоматизований продукт 1С

Організація автоматизованого обліку за допомогою 1С дозволяє вирішити такі завдання:

- Продемонструвати відхилення фактичних запасів з нормативними;
- Здійснювати контроль за виконанням договірних зобов'язань з постачальниками;
- Здійснювати відстеження за рухом запасів за місцями зберігання і використання.

Отже, за допомогою комп'ютерів можна підвищити якість оперативного управління за рухом запасів.

Наступним недоліком на який варто звернути увагу є питання організації обліку. В частині організації обліку у підприємства є формальна облікова політика, що в свою чергу тягне за собою значну кількість проблем.

Ними проаналізовано існуючу облікову політику і визначено, що вона абсолютно не відповідає потребам підприємства в частині обліку запасів. Та запропоновано внести наступні зміни що представлені в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Пропозиції зодо зміни облікової політики в частині обліку запасів

Положення облікової політики	Елемент облікової політики (існуюче)	Елемент облікової політики (пропозиції)
Одиницею бухгалтерського обліку запасів	Положення відсутнє	Вид запасів (найменування чи група).
У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності запаси підприємства відображати	Положення відсутнє	За меншою з двох оцінок — первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Положення облікової політики	Елемент облікової політики (існуюче)	Елемент облікової політики (пропозиції)
При вибутті запасів	Здійснювати оцінку запасів за ідентифікаційною собівартістю	Здійснювати оцінку запасів за ідентифікаційною собівартістю
МШП	Обліковувати на рахунку 22	Вартість МШП, переданих в експлуатацію, списувати з балансу на рахунки обліку витрат.

Таким чином, реалізація наведених шляхів удосконалення обліку та контролю запасів призведе до підвищення результативності і фінансово – економічної діяльності, а також припустить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль наявності руху і використання запасів, а також досягти їх економії.

3.2 Організація внутрішнього контролю за операціями з запасами на підприємстві

Для здійснення безперервного процесу підприємству необхідна правильна організація обліку запасів.

На сьогоднішній день для регулярного внутрішнього контролю запасами ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» використовує, як вже було зазначено, комплексну програму «ISpro», яка призначена для управління підприємством.

Для забезпечення чіткого контролю на підприємстві розроблена система методичних прийомів (розрахунково–аналітичних та документальних) обліку запасів, які представлені в наказі про облікову політику. Дана система пов'язана з перевіркою запасів (інвентаризація), вибірковим спостереженням та службовим розслідуванням.

Загальновідомим є той факт що внутрішній контроль є елементом системи управління як підприємством в цілому так і запасами зокрема.

Враховуючи широкий перелік запасів, які використовуються підприємством як з метою обслуговування житлових будинків так і надання допоміжних послуг варто зауважити, що він, як і бухгалтерський облік, сам по собі контрольних функцій не виконує. Контрольні функції виконують працівники окремих структурних підрозділів ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» тому варто: перш ніж змінювати систему внутрішнього контролю детально проаналізувати його роль на товаристві, значення (попереднього, поточного, наступного) та дати йому критичну оцінку; крім того потрібно опрацювати роль структурних підрозділів ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест» в проведенні внутрішнього контролю; а також визначити напрями удосконалення методики проведення внутрішнього контролю на товаристві.

Усі стадії проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві поділяють на відповідні етапи (рис. 3.1)

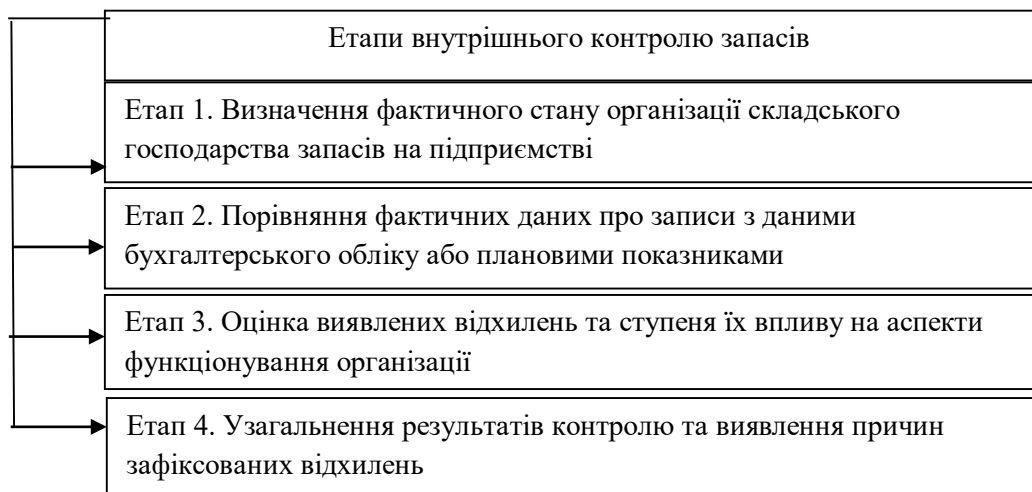

Рис 3.1 – Етапи внутрішнього контролю запасів на підприємстві

Первинними документами, якими користуються управлінські органи на підприємстві – це є:

- 1) договори, що укладені між постачальником і споживачем;
- 2) первинні документи, щодо обліку запасів;
- 3) книги складського обліку;
- 4) облікові реєстри;
- 5) інвентаризаційні описи;

- б) головна книга;
- 7) фінансова звітність;
- 8) наказ про облікову політику підприємства.

Таблиця 3.2 - Характерні помилки, які зустрічаються підчас внутрішньогосподарського контролю запасів ТОВ «Житло-Сервіс-Інвест»

Помилка	Зміст допущеної помилки
Загальні облікові помилки щодо обліку запасів	<ul style="list-style-type: none"> 1) документи з надходження, витрати чи руху запасів оформляються з помилками та не своєчасно 2) відсутні договори про матеріальну відповідальність з працівниками на період заміщення посад під час відпусток МВО 3) формальний підхід при проведенні інвентаризації
Порушення в документальному оформленні запасів	<ul style="list-style-type: none"> 1) не оформляються довідки при переоцінці матеріальних цінностей; 2) відсутнє оформлення операцій внутрішнього переміщення запасів
Допущені помилки в регістрах бухгалтерського обліку	<ul style="list-style-type: none"> 1) помилки при рознесенні у аналітичних регістрах бухгалтерського обліку; 2) не оформляються бухгалтерські довідки, тобто не дотримується вимога до обов'язковості всіх реквізитів первинних документів регістрів бухгалтерського обліку

Таким чином, для ефективного контролю та прийняття управлінських рішень щодо запасів ТОВ «Житло-Серві-Інвест» деталізує облік запасів, оптимізує кількість відповідальних осіб, організовує ефективний документообіг та веде контроль за постачанням, зберіганням і витрачанням запасів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеної роботи можна зробити такі висновки, що чітка класифікація є одною з важливих передумов ефективного управління запасами на підприємстві, відповідно до специфіки галузі.

Правильне розуміння сутності та класифікації дає значний вплив на правильність подальшого обліку на підприємстві.

Таким чином, запаси – це матеріальні активи, що знаходяться у власності підприємства і здатні постійно задовольняти потреби даного підприємства, що сприяє формуванню його майбутніх доходів протягом періоду, який не перевищує одного року чи одного операційного циклу.

В залежності від правильності організації обліку запасів, залежить точність визначення прибутку підприємства.

Облік і контроль запасів є одним з найбільш трудомістких процесів обліку, так як, на підприємстві можуть бути десятки, сотні, а часом і тисячі найменувань запасів.

Систематично необхідно здійснювати облік і контроль забезпеченості, а також раціонального використання запасів за даними бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Саме в цьому полягає актуальність теми проведеного дослідження.

Одним зі шляхів вдосконалення обліку та контролю за рухом запасів є покращити автоматизацію обліку. Хоча даний метод потребує багато часу, але він необхідний для впровадження того, щоб облік був «прозорішим».

При надходженні запасів на підприємство їх первісна оцінка формується наступним чином:

- запаси оцінюються за їх собівартістю, яка складається з фактичних витрат, коли вони придбані за грошові кошти;
- запаси оцінюються за собівартістю їх виробництва якщо вони зроблені власними силами;

– запаси оцінюються за погодженою засновниками (учасниками) підприємства їх справедливою вартістю, тоді коли вони внесені до статутного капіталу.

Доречне управління запасами, доцільне планування організації обліку і контролю запасів визначають успіх підприємства. І, навпаки, якщо нехтувати цим, це може призвести до низької ефективності діяльності підприємства, навіть до його банкрутства.

На нашу думку, облік та контроль за раціональним використанням запасів повинен бути в центрі уваги управлінського персоналу підприємства.

Отже, облік та контроль запасів підприємства являють собою складну структуру. Поліпшенню облікового процесу може слугувати підвищення рівня автоматизації обліково – обчислювальних робіт, суворий порядок приймання та витрачання запасів. Треба мати чіткі контрольні заходи щодо обліку та контролю запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білова Н. Надходження запасів: податковий та бухгалтерський облік / Н. Білова, Н. Дзюба, І. Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік (укр.).- 2006. – № 88. – С.14-46
2. Білуха М. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності / М. Білуха, Т. Микитенко – 2004. – №12. – С.15-24
3. Бухгалтерській фінансовий облік: підручник/ За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 608 с.
4. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. - 2-ге вид., перероб. і допов. / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, Л.Г. Панченко та ін.; За ред. проф. М.Ф. Огійчука. – К.: Вища освіта, 2003. – 800 с.
5. Виговська, Н. Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація : монографія. – Житомир : ЖДТУ, – 2008. – 532 с.
6. Виробничі запаси: бухгалтерський та податковий облік // Бизнес. – 2006. – №12(грудень). – С. 8-210
7. Волог О. І. Методологічні основи та організація інформаційної системи бухгалтерського обліку, контролю та аудиту в умовах автоматизованої обробки інформації / О. І. Волог // Облік, аналіз, аудит. – 2011. – № 12. – С. 35 – 41.
8. Гальчинський А. Основи економічної теорії [Текст] : підручник для підготовки мол. спец. / А. С. Гальчинський [та ін.]. – К. : Вища школа, 1995. – 471 с. — ISBN 5-11-004551-8
9. Головка Т.В. Оптимальні методи оцінки вибуття виробничих запасів / Т.В. Головка, О.М. Приймачок // Збірник наукових праць: Фінанси облік і аудит. Вип.2. – Київ: КНЕУ, 2003. – С.161–168

10. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003р. – веб-сайт:
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
11. Грабова Н.М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навч. посібник: 3-тє вид., допов. / Н.М. Грабова, Ю.Г. Кривонос – К.: А.С.К. – 2001. – 416с.
12. Гуйда Л. Відходи виробництва / Л. Гуйда // Дебет Кредит. – 2006. – №11. – С.10-15
13. Долинський В.П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. – К.: Вища школа, 1999. – 164 с.
14. Дорфман В. Облік матеріальних витрат в промисловості / Дебет-Кредит. – 2002. – №10. – С.32-35.
15. Економічний аналіз: навч. посібник/ М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток; за ред. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540с
16. Житна І. П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств / І. П. Житна, А. М. Нескреба. – К. : Вища школа, 1992. – 191 с.
17. Завгородній В. П. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посібник. – К.: А.С.К., 2001. – 848 с.
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства Фінансів України від 30 листопада 1999р. № 291 (зі змінами і доповненнями) // Баланс. – 2002. – № 4. – С. 7-11.
19. Калюга, Є. В. Фінансовогосподарський контроль у системі управління : монографія. – Київ : Ельга, НікаЦентр. – 2002. – 360 с.
20. Каменська Т. О. Внутрішній контроль і аудит в управлінні : навч. посіб. / Т. О. Каменська, О. Ю. Редько. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2015. – 375 с.
21. Ковальчук М.І. Економічний аналіз у сільському господарстві. Навч. метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 282 с.

22. Корінько М. Д. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства [Текст] : навч. посібник / М. Д. Корінько [та ін.] ; ред. М. Д. Корінько. - Фастів : Поліфаст, 2006. – 440 с.
23. Костенко Н. Проводимо інвентаризацію запасів // Податки та бухгалтерський облік (укр.). – 2005. – № 88. – С.14-18
24. Кропивко М.Ф. Концепція комп'ютерної технології ведення обліку // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 1999. – № 3. – С.52-56.
25. Облік операцій з запасами // Все про бухгалтерський облік (укр.).- 2006. – № 17. – С.19-32
26. Облік операцій із запасами // Все про бухгалтерський облік (укр.).- 2006. – № 23. – С.19-31
27. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 576 с.
28. Орлов О.О. Планування діяльності підприємства: підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
29. Петренко С.М. Внутрішній контроль: проблеми інформаційного, організаційного та методологічного розвитку 2-е вид., перероб. і доп. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2016. — 508 с.
30. Павлюк І. Проблеми бухгалтерського обліку виробничих запасів, товарів та пропозиції щодо їх вирішення // Бухгалтерський облік і аудит (укр.). – 2000. – № 6. – С.40-57
31. Плешонкова Л. Облік запасів у промисловості // Баланс - комплект (укр.). – 2003. – № 19. – С.41-48
32. Помогаєв В. Облік виробничих запасів/ Дебет-Кредит. – 2002. – №3, С.30-33
33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси», затв. наказом Мінфіну від 31.03.99 р. №87 – веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>)

34. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджена наказом Міністерства Фінансів України 02.09.2014 № 879 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
35. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
36. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затвердженого наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.99р. №291 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>
37. Порядок визначення розмірів збитків від розкрадання, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей затверджений постановою Кабінету Міністрів України 22 січня 1996 р. N 116 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text>
38. Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини, матеріалів: постанова Міністерства Статистики України від 25.05.96р. №143 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text>
39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996-XIV. – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
40. Типовий порядок визначення норм запасів ТМЦ №17-60/26 затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 15.06.1993 – веб-сайт: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0070-93#Text>
41. Скорба О.А. Організація проведення аудиту виробничих запасів /О.А.Скорба – веб-сайт: URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014
42. Хом'як Р. Л., Лемешівський В. І. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник. / Р. Л. Хом'як, В. І. Лемешівський. – 7-ме вид.,

перероб. і доп. – Львів: Національний університет «Львівська Політехніка», «Інтелект-Захід», 2008. – 1224 с.

43.Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003р. – веб-сайт:

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

44.Янчук В. І. Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві / В. І. Янчук, О. В. Кипаренко // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – 2012. – Випуск № 3 (69) Том. 2. – С. 250-255 .